

Міністерство освіти і науки України

Тернопільський національний економічний університет

Факультет економіки та управління

Кафедра менеджменту та публічного управління

Центр підготовки магістрів державної служби

Громадська організація «Центр наукових досліджень «Стратегії розвитку»

Актуальні проблеми менеджменту в умовах інноваційного розвитку економіки

Частина 1

Матеріали доповідей

Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю

(17 квітня 2019 року)

Тернопіль – ТНЕУ

УДК 33

ББК 65.05.9 (Укр)

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

Частина 1

**Матеріали доповідей
Всеукраїнської науково-практичної
конференції з міжнародною участю
(Тернопіль, 17 квітня 2019 року)**

Редакційна колегія:

Шкільняк М.М. – д.е.н., професор, завідувач кафедри менеджменту та публічного управління ТНЕУ.

Желюк Т.Л. – д.е.н., професор, професор кафедри менеджменту та публічного управління ТНЕУ.

Мельник А.Ф. – д.е.н., професор, професор кафедри менеджменту та публічного управління ТНЕУ.

Микитюк П.П. – д.е.н., професор, професор кафедри менеджменту та публічного управління ТНЕУ.

Богач Ю.А. – к.е.н., доцент кафедри менеджменту та публічного управління ТНЕУ.

Дудкіна О.П. – к.е.н., доцент кафедри менеджменту та публічного управління ТНЕУ.

Смачило І.І. – к.е.н., доцент кафедри менеджменту та публічного управління ТНЕУ.

Полович Т.М. – к.е.н., доцент кафедри менеджменту та публічного управління ТНЕУ.

Овсянюк-Бердадіна О.Ф. – к.е.н., доцент кафедри менеджменту та публічного управління ТНЕУ.

Чикало І.І. – к.е.н., доцент кафедри менеджменту та публічного управління ТНЕУ.

Рекомендовано до друку Вченою радою факультету економіки та управління ТНЕУ (протокол № 4 від 16 квітня 2019 р.)

Відповідальний за випуск: Шкільняк М. М., д.е.н., професор, завідувач кафедри менеджменту та публічного управління ТНЕУ.

За зміст наукових праць та достовірність наведених фактологічних і статистичних матеріалів відповідальність несуть автори та їх наукові керівники.

Анатолій ВДОВІЧЕН

д.е.н., доцент, професор, завідувач
кафедри менеджменту і туризму
Чернівецького торговельно-
економічного інституту Київського
національного торговельно-
економічного університету

Ольга ВДОВІЧЕНА

к.е.н., доцент кафедри
товарознавства, маркетингу та
комерційної логістики Чернівецького
торговельно-економічного інституту
Київського національного
торговельно-економічного
університету

**УПРАВЛІННЯ ІНСТРУМЕНТАМИ СТИМУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО
РОЗВИТКУ УКРАЇНИ**

Україна має певну специфіку щодо менеджменту впровадження нових технологій. В розвинених країнах основна маса прибутку зосереджена саме у високотехнологічних галузях, в Україні – у середньо – і низько технологічних. За відсутності достатніх фінансових ресурсів і механізмів управління фінансовою підтримкою інноваційної діяльності на макрорівні, впровадження нововведень фінансується переважно за рахунок коштів підприємств, як і вся інвестиційна діяльність. Отже, нововведення здійснюються лише у тих галузях, які мають достатньо високий рівень рентабельності і можуть виділити на нововведення суттєву частку своїх прибутків.

В повній мірі реалізувати потенціал високотехнологічного сектору і як наслідок зайняти більш потужні позиції на світовому ринку технологій, Україні не дозволяє недостатня конкурентоспроможність на зовнішніх ринках, а також ряд внутрішніх чинників. Обмеженим є доступ приватного капіталу до високотехнологічного сектору економіки України. Слабка система венчурного фінансування не дозволяє консолідувати внутрішні ресурси для спрямування у високотехнологічні галузі. Нерозвиненість внутрішньої корпоративної бази не дозволяє протистояти у конкурентній боротьбі міжнародним високотехнологічним

корпораціям. Незначною є активність вітчизняних підприємств у створенні на договірній основі високотехнологічних об'єднань для реалізації окремих науково-виробничих проектів за участі українських підприємств та провідних компаній інших країн.

Для отримання позитивного ефекту від державної політики по управлінню залученням сучасних технологій у першу чергу необхідно: поетапний перехід до високотехнологічного виробництва: освоєння за допомогою зарубіжної технології випуску продукції, що не виробляється в Україні; освоєння випуску нових високотехнологічних виробів і вихід з ними на зовнішній ринок; технологічне оновлення пріоритетних галузей вітчизняної промисловості; забезпечення процесу відтворення придбаних технологій на вищому технологічному рівні; диверсифікація джерел залучення нових технологій; створення спеціалізованого органу з оцінки технологій намічених до впровадження; заохочення впровадження дрібними і середніми фірмами нових зарубіжних технологій; створення фонду фінансової і технічної допомоги підприємствам, які розгортають нову з точки зору національного ринку технологічну діяльність; забезпечення постачальником закордонних технологій підготовки відповідних технічних кадрів; оновлення матеріально-технічної бази наукових установ і виробничих потужностей вітчизняних підприємств.

Оскільки ймовірні наслідки реалізації політики залучення сучасних технологій з-за кордону можуть бути як позитивними так і негативними, завдання держави – мінімізувати негативні наслідки та сприяти позитивним.

Разом з тим, крім значних потенційних вигод, на європейському напрямку інтеграції Україну очікують і потенційні загрози. Головна з них полягає в тому, що українські підприємства в переважній більшості не є конкурентоспроможними, тому можуть не тільки не досягти успіху на європейських ринках, але і втратити внутрішній. Це дійсно реальна загроза, оскільки європейські підприємства вже знаходяться на порядок вище в технічному і технологічному розвитку. Тут існує ряд дуже важливих нюансів. Перш за все слід розуміти, що загрозою для вітчизняної економіки є не європейські інвестиції, а як раз їх нестача. У зв'язку з відкриттям нового і досить об'ємного ринку у європейських компаній є альтернатива: або розширити експорт капіталу в Україну, налагоджуючи тут своє виробництво, або збільшити експорт готової продукції, інвестувавши хіба що в логістику.

На стадії проміжної інтеграції в ЄС (а саме такою є зона вільної торгівлі) європейські підприємства будуть розширювати насамперед імпорт товарів, а не інвестицій та технологій. Це обумовлено менш конкурентним інвестиційним кліматом України. Мова йде, зокрема, про більш жорсткі правила оподаткування доходів і капіталу дочірніх підприємств європейських компаній, розташованих за периметром ЄС. Крім того, вони позбавлені можливості використовувати інструменти державної допомоги, яка може досягати до 80% витрат на реалізацію інноваційних проектів (насамперед НДДКР) і до 70% вартості реалізації інвестиційного проекту (фактично будь-який проект з модернізації або розширенню виробництва).

Виникає питання, з чого повинні розпочинатися структурні зміни внутрішнього ринку? Ми вважаємо, що Україна повинна радикально поліпшити управління інфраструктурними галузями. Такі сектори, як транспорт, зв'язок, енергетика, галузі житлово-комунального господарства і досі залишаються монополіями, на яких держава присутня не тільки в якості регулятора, а й в якості основного оператора, в результаті чого ми маємо мало реформовані базові галузі, рівень зносу основних фондів яких уже становить загрозу для безпеки та стійкого економічного розвитку.

Для України – розбудова інституційного середовища всередині країни. У стратегії економічного розвитку на найближчі 10 років «Європа 2020» 3-поміж 7 пріоритетних напрямів реформ 2 стосуються розвитку науково-технічної та інноваційної сфер. Основною метою формування системи інноваційних інститутів є залучення в національну економіку фінансового, людського і техніко-технологічного капіталу з-за кордону і спрямування його в окремі, найбільш технологічно модернізовані види діяльності і виробництва.

В свою чергу виникає питання, які саме управлінські інструменти стимулювання інноваційним розвитком слід застосовувати в Україні? Ми виділяємо наступні групи інструментів стимулювання інноваційного розвитку:

1. Інструменти державного стимулювання інноваційної діяльності в області розробки законодавчої бази і державних програм:

– розробка програм і законів щодо сприяння в створенні і розвитку технологічних парків, промислових та інноваційних кластерів, сприяння у розвитку інноваційних стратегій, включаючи підтримку інноваційних

кластерів, наукових і дослідних парків;

- розробка програм з підтримки розвитку наукових досліджень і їх комерціалізації шляхом створення і часткового фінансування ряду інноваційних центрів;

- організація єдиної системи управління, що дозволяє створювати інституційні структури кластерів, що об'єднують проекти з різних галузей;

- вироблення єдиного антимонопольного законодавства;

- удосконалення інноваційної системи та нормативно-правової бази, стимулювання розвитку малого та середнього підприємництва.

2. Інструменти державного стимулювання інноваційної діяльності в області фінансової підтримки інноваційних організацій:

- виділення з державного бюджету коштів на створення сучасних індустріальних зон, облаштування і розширення технологічних індустріальних парків;

- фінансова підтримка створення в рамках кластерів науково-дослідних підрозділів;

- державна фінансова підтримка центрів, призначених для комерціалізації окремих проектів і розробок, що мають важливе економічне значення;

- державне фінансування інновацій не тільки в області техніки і технологій, а й у сфері послуг та комерційної діяльності компаній;

- ефективне використання бюджетних коштів при здійсненні досліджень в області високих технологій і розширення інноваційної діяльності;

- підтримка на початковому етапі бізнес-інкубаторів, технопарків, нових фірм, засновниками яких виступають підприємства, дослідницькі інститути або університети, які створюються з фінансовою участю місцевої влади.

3. Інструменти державного стимулювання інноваційної діяльності в області надання пільгових умов інноваційним організаціям:

- створення системи пільгового оподаткування НДДКР;

- надання інвесторам податкових пільг у вигляді знижених податкових ставок, звільнення від податків на певний період або повне звільнення від деяких видів податків;

- використання системи прискореної амортизації устаткування;

- надання пакета пільгових послуг новостворюваним інноваційним

компаніям;

- надання інвестиційних і регіональних податкових пільг від органів місцевого самоврядування, звільнення від місцевих податків на певний термін;

- надання суб'єктам інноваційної діяльності пільг з оплати державних послуг (зв'язку, тепла, електроенергії) у вигляді скорочення плати за комунальні послуги або надання по них розстрочки;

- надання податкових пільг для малого, середнього та великого бізнесу шляхом пред'явлення до відрахування для цілей податку на доходи корпорацій до 50% витрат на дослідження і розробки, а також можливість при отриманні організацією збитків пред'явити відповідні суми до відшкодування з бюджету на розрахунковий рахунок;

- створення в особливих економічних зонах таких особливостей: відсутність імпортних та експортних мит, низька ставка податку на прибуток від експортних операцій, відсутність податку з продажів, відсутність податків на нерухомість і власність, спрощення адміністративних процедур;

- надання системи пільг щодо заробітної плати працівників, зайнятих у НДДКР, застосування яких зменшує розмір нетрадиційного податку на прибуток підприємств, а розмір податків на фонд оплати праці та національних страхових внесків;

- надання пільг інвесторам, науково-дослідним і дослідно-конструкторським організаціям, інноваційним підприємствам у формі значно менших, порівняно з ринковими, ставок оренди офісних і виробничих приміщень, а також у формі надання бізнес-послуг за відносно низькою ціною.

4. Інструменти державного стимулювання інноваційної діяльності в області іншої підтримки інноваційних організацій:

- здійснення морального заохочення видатних вчених та інноваторів (вручення державних нагород, присвоєння почесних звань);

- створення ефективної системи захисту прав інтелектуальної власності;

- створення умов для подолання інформаційних бар'єрів між окремими інноваційними кластерами на регіональному та федеральному рівні, маркетинг інновацій;

- створення необхідних умов для координації діяльності вчених і науковців, здійснюваної в рамках наукових товариств;

- створення умов для формування кластерів в сегментах промисловості, заснованих на впроваджених наукових досягненнях і які мають високий потенціал зростання;
- сприяння у наданні послуг, пов'язаних з ліцензуванням і обміном патентною інформацією;
- об'єднання компаній у великі галузеві спілки – асоціації, що представляють в країні інтереси своїх членських компаній та здійснюють діяльність по створенню для них комфортного бізнес-середовища.

Підхід передбачає наступні напрями діяльності органів державного управління інноваційної сферою: розробку національних стратегій та програм розвитку нових технологій; створення державних організацій з комерціалізації результатів досліджень науково-дослідними установами; розбудову та модернізацію наукової інфраструктури (управлінські структури, адміністративні принципи тощо), від якої залежить розвиток інновацій.

Розбудова інституційного середовища дозволить: створити розгалужену систему інститутів розвитку, які супроводжуватимуть кожний етап створення і комерціалізації високотехнологічних продуктів; реформувати систему фінансування науки відповідно до міжнародних стандартів, що стимулюватиме розширення діяльності вітчизняних наукових і науково-дослідних установ і, відповідно, зростання обсягів пропозиції інноваційних розробок на ринку високотехнологічної продукції; підвищити освітньо-кваліфікаційний рівень працівників галузей та видів діяльності, у які найбільш доцільно залучати іноземний капітал для підвищення їх технологічного рівня.

Таким чином, буде досягнутий високий рівень управління інвестиційною та інноваційною привабливістю інноваційного виробництва України для іноземного та вітчизняного капіталу.

Література

1. Вдовічен А. А. Управління базовими біоекономічними принципами в умовах циркулярно орієнтованої економіки господарюючих підприємств / А. А. Вдовічен, О. Г. Вдовічена // II International Scientific Conference Anti-Crisis Management: State, Region, Enterprise: Conference Proceedings, Part I, November 23th, 2018. Le Mans, France: Baltija Publishing. – P. 132-134. – 144 p.

2. Вдовічен А. А. Диспропорційність інноваційних напрямків структурної перебудови промисловості України: горизонтальний та

секторальний підходи / А. А. Вдовічен, О. Г. Вдовічена // Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. – Чернівці: ЧТЕІ КНТЕУ, 2017. – Вип. III (67). Економічні науки. – С. 27-40. – 260 с.

3. Вдовічен А. А. Макроекономічні диспропорції економіки України: сутність та особливості формування: монографія / А. А. Вдовічен; Національний університет біоресурсів і природокористування України. – К., 2017. – 302 с.

4. Вдовічен А. А. Макроекономічні диспропорції України: особливості формування та механізм регулювання: монографія / А. А. Вдовічен, Л. В. Шинкарук; Національний університет біоресурсів і природокористування України. Чернівці : Технодрук, 2018. – 488 с.

Igor BOHC

заступник голови – керівник апарату
Тернопільської обласної державної
адміністрації,
магістр з Публічного управління та
адміністрування

ЦІЛЕОРІЄНТАЦІЯ УПРАВЛІННЯ ОРГАНУ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ЩОДО ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ РЕГІОН

Управління щодо залучення іноземних інвестицій в Тернопільський регіон і цілеорієнтація діяльності органу державної влади (Управління міжнародного співробітництва та фандрайзингу Тернопільської ОДА) в цій частині мають «працювати» на формування дієвого організаційно-функціонального та інституційного супроводу діяльності щодо залучення іноземних інвестицій.

На сьогодні головним суб'єктом управління залученням іноземних інвестицій в Тернопільський регіон є Управління міжнародного співробітництва та фандрайзингу Тернопільської ОДА, у структурі якого діє відділ інвестиційної та зовнішньоекономічної діяльності.

Також суб'єктами управління залученням іноземних інвестицій в Тернопільський регіон є: центри з надання адміністративних послуг; Інвестиційна рада Тернопільської області; Рада підприємців при обласній державній адміністрації; центри підтримки підприємництва; регіональний бізнес-інкубатор; Агенція Регіонального розвитку.